
OBSAH

A — ČÁST ÚVODNÍ	15
I. ZÁKLADNÍ POJMY	15
Logopedie jako vědní disciplína	
II. VÝCHOVA A LÉČEBNÁ PÉČE	16
Péče o vady a poruchy sdělování — Organizování logopedické péče	
III. PÉČE O ROZVOJ SDĚLOVACÍHO PROCESU V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH	17
Materiály Programu výchovné práce pro jesle a mateřské školy — Metodika práce v předškolních zařízeních	
IV. SPECIFIČNOST LOGOPEDIE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	18
Úkoly prohloubené jazykové výchovy — Zavedení logopedie do prohloubené jazykové výchovy v mateřských školách	
V. NÁRYS PRŮPRAVY V PŘEDŠKOLNÍ LOGOPEDII	19
Souhrn kapitoly	19
B — ČÁST OBECNÁ — ŠIRŠÍ VĚDNÍ ZÁKLAD	21
I. LOGOPEDIE A KOMUNIKACE	21
1. Komunikace jako životní princip	21
Komunikace u člověka ve vnitřním prostředí, ve vnějším prostředí přírodním a společenském — Komunikace neslovní — Komunikace slovní — Patologie komunikace: nedostatek informací, deformace informací, patologie ve výdeji informací	
2. Materiální základ mezilidské komunikace	24
Organismus — Koordinační soustavy — Soustava nervová — Centrální nervová soustava (CNS) — Reflexologie — Základní poznatky z nauky o reflexu: reflex, průběh reflexu, biologický význam reflexů, základní typy reflexů, charakteristické znaky reflexů nepodmíněných a podmíněných — Elementární zákonitosti nervové činnosti; dráždění a útlum, indukce, útlum zevní a vnitřní, útlum diferenciacní, stereotypy — Analýza a syntéza: analýza podnětů, syntéza, reakce	

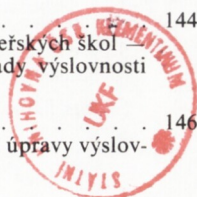
3. Nervová činnost a psychika	31
Trojčlenění nervové činnosti — Nervová činnost a psychika — Společenská determinace lidské psychiky — Význam trojčlenění psychiky	
4. Účast biologických a společenských faktorů v komunikaci řeči	35
Od reflexního oblouku k reflexnímu okruhu — Reflexní oblouk není ohraničen ve vstupní části — není ohraničen ani výkonem efektoru — Zpětná vazba — Reflexní oblouk je systém otevřený na začátku i na konci — Teorie reflexního okruhu — Prostup jedincem — Etapy reflexního okruhu — Kontrola výkonu zpětnou vazbou	
Souhrn kapitoly	41
II. VÝVOJ OSOBNOSTI DÍTĚTE	42
Názory dřívější — Názory nové doby	
1. Genetický základ	43
Obecné zděděné vlastnosti — Individuální zděděné vlastnosti — Vývoj mozku — Mozek novorozence — Synapse — Vliv prostředí na vývoj a způsob činnosti mozku — Význam stimulace — Základní vzorce vnímání a chování — Rozdílnost základních vzorců — Důsledky rozdílnosti základních vzorců	
2. Vpечеřovací období	49
Pojem — Vpечеřovací období u člověka — Význam citové výchovy — Vliv vpечеřovacího období na strukturu osobnosti	
3. Některé zvláštnosti dětského věku	51
Obecná charakteristika — Fázové stavy — Zákonitosti fázových stavů — Regrese — Dítě a čas	
4. Učení	53
Učení je podmiňování — Akcelerace — Typy učení: komunikativní, vizuální, haptický, verbálně abstraktní — Osobité návyky při učení — Variabilita typů a návyků při učení a škola — Typy učení a návyky v mateřské škole	
5. Učení a paměť	56
Zapamatování — Fáze paměti — Vybavení — Význam paměti pro učení a logopedickou praxi — Průběh učení podle fází paměti — Význam doprovodných asociací — Synapse a učení — Stres jako účelová reakce — Stresy akutní a chronické — Stresy u dětí — Stres a učení — Systém školní práce a stres — Školní vybavení a stres — Hodnocení chyby v učení — Stres jako užitečný činitel při učení	
Souhrn kapitoly	63

III. VÝVOJ ŘEČI U DÍTĚTE	64
1. Podíl nižší nervové činnosti na vytváření základů řeči	64
Hlas — Žvatlání — Primární artikulační okruh a pudové žvatlání — Sekundární artikulační okruh a žvatlání napodobovací — Terciární artikulační okruh a napodobování mateřštiny	
2. Podíl přechodných forem na vytváření základů řeči	67
Napodobovací reflexy — Napodobování mluvy — Napodobování ve výchově — Modulační faktory — Modulace ve výchově a výuce — Spouštěcí mechanismus	
3. Podíl vyšší nervové činnosti na vývoji vlastní řeči	70
Vývoj vlastní řeči — Důsledky základních fází pro praxi — Princip názornosti — Prahy řeči — Úloha citu — Mluvní vzorce	
4. Podíl přechodných forem na vývoji vlastní řeči	72
Přenos neboli transfer — Vývoj gramatiky — Přenos a novotvořená slova — Zobecňování jako přechod na úroveň symbolizační	
5. Podíl symbolizační úrovně na dalším rozvíjení řeči	73
6. Mluvní signál v reflexním okruhu — fatické funkce	76
Sluchová poznávací činnost neboli akustická gnose — Sluchová slovní gnose — Pochopení významu slova — Odpověď	
7. Typologie řeči	78
Souhrn kapitoly	80
IV. ZVUKOVÁ A OBSAHOVÁ STRÁNKA ŘEČI	80
1. Zvuková stránka řeči — kapitoly z fonetiky	80
Zdůvodnění — Mluvidla: ústrojí respirační — ústrojí fonační: činnost hlasotvárná, hlasové začátky — ústrojí artikulační: dutina ústní — Vlastní artikulační orgány — Artikulační pohyby — Dělení souhlásek: závěrové, úžinové, polozávěrové — Frekvence českých hlásek — Spojení hlásek — Spodoba — Přehození — Spojování hlásek v mluvní celky — Modulace v souvislé řeči — Mluvní styly — Zdrobněliny — Ortofonie, ortoepie, eufonie — Nářečí v logopedické praxi	
2. Obsahová stránka řeči	91
Řeč a myšlení — Řeč a myšlení u předškolního dítěte — Dorozumívání — Subjektivní charakter slovních výrazů — Možnost dorozumívání — Výpověď — Hovorová řeč	
Souhrn kapitoly	94

C — ČÁST METODICKÁ	95
I. METODICKÉ ZÁSADY	95
1. Zjišťování komunikačních schopností u dětí mateřských škol	95
Kdo a kde koná zjišťování a na co se zaměřuje: rodinné prostředí, poměr ke škole, zhodnocení vlivů prostředí, vliv vady na osobnost dítěte	
2. Metodický postup	98
Logopedické zjišťování ve skupině — Zásady individuálního přístupu — Osobnost logopedického pracovníka — Záznamy — Účel zjišťování: stupeň zralosti	
II. METODIKA PŘEDŠKOLNÍ LOGOPEDICKÉ PÉČE	101
1. Základ je učení	101
Vedoucí úloha učitelky	
2. Metodické chyby	102
III. FÁZE METODICKÉHO POSTUPU UČENÍ	103
1. Motivace	103
2. Zájem a orientační reflex	104
3. Orientační reflex a habituace	104
4. Habituace a novost	104
5. Orientační reflex, habituace, novost a paměť při učení	105
6. Fixace	105
7. Automatizace	106
IV. LOGOPEDICKÁ PÉČE VE SKUPINĚ A PÉČE INDIVIDUÁLNÍ	106
1. Jak často se koná výuka řeči	107
2. Jak dlouho trvá výuka řeči	108
V. POMOCNÉ METODY	108
1. Pomocné výchovné metody	108
Výchova pohybová — Výchova rytmická — Výchova hudební	
2. Pomůcky v logopedické praxi	110
Pomůcky: stimulační, motivační, didaktické, podpůrné, názorné, registrační	

VI. SPOLUPRÁCE SE ZDRAVOTNICTVÍM	111
Souhrn kapitoly	111
D — ČÁST SPECIÁLNÍ	113
I. DÍTĚ NEMLUVÍ VČAS	113
1. Dítě mluví opožděně	113
Úkoly mateřské školy	
2. Dítě začíná mluvit až po 4. roce (Dysfázie)	114
Doplňující vyšetření — Působení mateřské školy na dysfazické dítě — Výsledky — chyby	
Souhrn kapitoly	117
II. DÍTĚ ŠPATNĚ SLYŠÍ	117
1. Dítě neslyšící	117
Obecná charakteristika — Význam včasné péče	
2. Dítě nedoslýchavé	119
Typy sluchových vad — Nedoslýchavost převodního typu — Nedoslý- chavost typu poruchy labyrintu — Nedoslýchavost a vnímání řeči — Důsledky nedoslýchavosti pro komunikaci řeči — Nedoslýchavost ne- poznaná	
3. Sluchová zkouška	123
Údaje z rodiny o tom, co a jak dítě slyší — Vyšetření sluchu u malých dětí — Vyšetřování sluchu v kolektivu dětí mateřské školy — Vyšetřová- ní sluchu v poradně mateřské školy — Orientační zkouška řeči	
4. Nedoslýchavé dítě v mateřské škole	125
Statistické přehledy	
Souhrn kapitoly	126
III. DÍTĚ NEMÁ ZÁJEM O VZÁJEMNÉ SDĚLOVÁNÍ	127
1. Dítě s psychogenními útlumy slyšení a řeči	127
Proti škodlivým zvukům se dítě chrání útlumem	
2. Dítě se ztrátou sociálních vztahů pro duševní onemocnění	127
Dítě autistické: autismus vrozený, autismus navozený — Dítě schizofre- nické — Dětská neboli infantilní demence	
Souhrn kapitoly	129
IV. DÍTĚ MLUVÍ MÁLO A OMEZENĚ	130
1. Slabomyslnost	130
2. Stupně slabomyslnosti	130
Idiocie — Imbecilita — Debilita	
3. Typy slabomyslnosti	131
Výchova řeči slabomyslných dětí	

4. Dítě slabomyslné v mateřské škole	131
Souhrn kapitoly	132
V. DÍTĚ NECHCE MLUVIT	132
1. Dítě ostýchavé	132
2. Dítě odmítavé	133
Souhrn kapitoly	134
VI. DÍTĚ PŘESTANE MLUVIT	134
1. Mluvní negativismus	134
Pojem — Příčiny — Příznaky — Logopedická ošetření	
2. Mutismus	135
Pojem — Příznaky — Léčení	
3. Afázie	135
Pojem — Afázie vývojová	
Souhrn kapitoly	136
VII. DÍTĚ ZAČÍNÁ KOKTAT	136
1. Základní formy koktavosti	136
Koktavost z napodobení — Koktavost z přecvičovaného leváctví — Koktavost z orgánového postižení CNS — Koktavost vývojová — Mož- nosti prevence	
2. Patogeneza koktavosti vývojové	137
Základní činitele — Příčiny — Vzájemný poměr dispozice a úrazu řeči (traumatu) — Příznaky koktavosti — Individuální charakter příznaků — Reflexologický základ koktání	
3. Prevence a profylaxe vývojové koktavosti	140
Klíčová pozice matky — Rady negativní — Rady pozitivní	
4. Úloha mateřské školy	141
Péče o děti s koktavostí začínající, s koktavostí již vyvinutou, s kokta- vostí delší dobu trvající — Metodika skupinové logopedické péče o kok- tavé děti předškolního věku	
Souhrn kapitoly	143
VIII. DÍTĚ NEUMÍ SPRÁVNĚ VYSLOVOVAT	144
1. Poznámky z fonetiky	144
Zákonitosti vývoje výslovnosti — Výslovnost u žáků mateřských škol — Statistická šetření — Frekvence vadných hlásek — Vady výslovnosti v základních školách	
2. Výslovnost nesprávná a výslovnost vadná	146
Výslovnost nesprávná, neustálená — Možnosti spontánní úpravy výslov- nosti — Výslovnost vadná	

3. Patlavost neboli dyslálie	147
Příčiny patlavosti — Typy patlavosti — Jak dítě vnímá vlastní výslovnost	
4. Logopedická péče o patlající děti v mateřské škole	149
Vyšetření výslovnosti — Logopedická péče v kolektivu dětí — Říkaneky — Logopedická péče poradenská	
5. Výuka výslovnosti	153
Obecné pokyny pro výuku výslovnosti — Metodické pokyny — Spolupráce s rodinou — Výuka výslovnosti souhlásek	
Souhrn kapitoly	181
IX. DÍTĚ HUHŇÁ	181
1. Huhňavost zavřená	181
Příčiny — Zbytečná nosní mandle — Nosní dýchání — Příznaky místní a celkové — Jak se pozná nosní mandle — Příznaky na řeči — Ošetření pooperační	
2. Huhňavost otevřená	184
Příčiny — Příznaky — Vyšetření a ošetření lékařské	
3. Vady řeči při rozštěpu patra	185
Příčiny rozštěpů — Změny na mluvidlech — Statistická šetření — Důsledky rozštěpů — Palatolálie — Oralita a nazalita — Průvodní vady výslovnosti — Ošetření: léčebné, operativní, logopedické — Metodické zásady předoperační logopedické péče	
Souhrn kapitoly	189
X. DÍTĚ S NARUŠENOU NERVOVOU SOUSTAVOU	190
1. Dětská mozková obrna — DMO	190
Příčiny — Příznaky — Dysartrie — Průběh	
2. Lehká mozková dysfunkce — LMD	191
Příčiny — Příznaky: v oblasti hybné, citové a poznávací — Drobná mozečková poškození (syndrom dy-dy) — Důsledky — Ošetření	
3. Dítě brebtá	193
Příčiny — Příznaky — Důsledky — Výchovná péče v mateřské škole	
Souhrn kapitoly	194
XI. DÍTĚ CHRAPTÍ	194
1. Vlastnosti hlasu — Rozsah hlasu	
2. Dětská chraptivost — Uzlíky — Spastická dysfonie	
3. Prevence hlasových poruch dětského věku — Péče o dětský hlas	
4. Hlasová hygiena u pedagogických pracovníků	
Souhrn kapitoly	196

XII. LEVORUKÉ DÍTĚ V MATEŘSKÉ ŠKOLE	197
1. Leváctví a praváctví	
2. Levák v životě	
3. Zásady pro výchovu levorukých dětí — Způsoby přecvičování leváků — Jak vést dítě-leváka od útlého věku: hračky, lžička, podávání ruky, kreslení, psaní	
4. Leváci přecvičení	
5. Leváctví a pedagogika	
Souhrn kapitoly	201
XIII. DVOJAZYČNÁ VÝCHOVA	201
Pojem bilingvismu — Výhody dvojjazyčné výchovy — Metoda mateřská neboli přímá	
Souhrn kapitoly	202
XIV. LOGOPEDIE V POČÁTEČNÍCH ROČNÍCÍCH ZÁKLADNÍ ŠKOLY	202
1. Žáci s vadnou výslovností	
2. Žáci s jinými poruchami řeči	
3. Žák se obtížně učí číst a psát — Žáci s tížením dyslexií a dysgrafií	
Souhrn kapitoly	204
STRUČNÝ PŘEHLED LOGOPEDICKÉ DIAGNOSTIKY U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	205
KONTROLNÍ OTÁZKY	211
POUŽITÁ A ROZŠIŘUJÍCÍ LITERATURA	215